

ፖለቲካዊ ስርዓት

ፖለቲካዊ ስልጣን ስዊዘርላንድ አብ ሰለስተ ይኸፈል። መንግስቲ፡ ካንቶን(አባል ካንቶናት)ን ምምሕዳራትን፡ ስዊዘርላንድ አብ ፖለቲካዊ ውጥናት/ፕሮጀክታት ድምጺ ብምሃብ ክሳተፉ ይኸእሉ።

ፌደራላዊት ሃገረ ስዊዘርላንድ

ፌደራላዊት ሃገረ ስዊዘርላንድ ብ1848 ተመስሪታ። ርእሲ ከተማኣ በርን እያ። ሓድነት ስዊዝ አብ ብሔር፡ ሃይማኖት ወይ ቋንቋ ዝተመስረተ ኣይኮነን። ኩሎም ባህልታት ብወለንታ ብሓባር ዝተጠርነፉ ብምዃናም፡ " ሃገረ-ድልየት"(Willensnation|"Nation par volonté") ከሰምያ ይኸእል። ስዊዘርላንድ አብ ዓለምለኸዊ ፖለቲካ ሻራ ዘይብላ ሃገር ኢያ።

ፌደራላዊ ስርዓት

አብ ስዊዘርላንድ ካንቶናትን ምምሕዳራትን (ከተማታትን ከባቢታትን) ልዑል መሰል ምውሳኔ ኣለዎም። ፖለቲካዊ ብቅዓትን ሓጋጊ ኣካልን አብ መንጎ ፌደራላዊ መንግስቲ፡ ካንቶናትን ምምሕዳራትን (ከተማታትን ከባቢታትን) ዝተመቐርሐ ብምዃኑ (Subsidiaritätsprinzip | principe de subsidiarité) ፌደራላዊ ስርዓት (Föderalismus | Fédéralisme) የስምዮ። እተን 26 ካንቶናትን ልዕሊ 2000 ምምሕዳራትን (ከተማታትን ከባቢታትን) ምሉእ መንግስታዊ ቅርጺ ኣለዎን። ካንቶን በርን ናይ ገዛእ ርእሱ ቅዋም፡ መንግስታዊ ምሕደራ፡ ባይቶን ቤት ፍርዲን ኣለዎ። ብዙሓት መንግስታዊ ንጥፈታት ንምትግባር ካንቶናትን ምምሕዳራትን (ከተማታትን ከባቢታትን) ሓላፍነት ይስከሙ። ስለዚ'ዩ ከኣ ንኣብነት ስርዓተ ትምህርቲ ካብ ካንቶን ናብ ካንቶን ዝፈላለ። ፌደራላዊ ሕገ አብ መላእ ስዊዘርላንድ ተፈጻምነት ክህልዎ እንከሎ፡ ሕጋጋት ካንቶናት አብ ክሊ ምሕደራ-አም ጥራይ ይትግበር። ምምሕዳራት-ውን (ከተማታትን ከባቢታትን) ናይ ገዛእ ርእሱን ሕጋጋት ክሕንጽጽ ይኸእላ። ምምሕዳራት ከባቢታት፡ ካንቶናትን ፌደራላዊ መንግስትን መካየዲ ንጥፈታቶም ግብረ ይስልዑ።

ምምቕራሕ ስልጣን

ስልጣን አብ ሓደ ንኸይጥቕለልን ምዕሩይ ምቕርሖ ንክህሉን፡ አብ ሃገረ ሰዊዝን አብ ካንቶናትን ስልጣን አብ ስለስተ ርእሰን ዝኸኣላ ኣካላት ይኸፈል። ንሳተን ከአ ሓጋጊ ኣካል (gesetzgebende Gewalt | autorité législative)፡ ፈጻሚ ኣካልን (gesetzesausführende Gewalt | autorité exécutive) ፈራዲ ኣካልን (richterliche Gewalt | autorité judiciaire) እየን። አብ ካንቶን በርን ዕማም ሰብ መዝታት ነዚ ዝስዕብ ይመስል።

- ሓጋጊ ኣካል/ Legislative : ላዕለዋይ ቤት ምክር (Grosser Rat | Grand Conseil) (አብ ነፍስ ወከፍ ኣርባዕተ ዓመት ዝምረጹ 160 ኣባላት ኣለውዎ)። ቋንቋ ፈረንሳይ ዝሃረብ ወገን ካንቶን በርን ዝኾነ በርነር ዩራ፡ አብ ሓጋጊ ኣካል ናይ 12 መናብር ሕዙእ ቦታ ኣለዎ።
- ፈጻሚ ኣካል (መንግስቲ) (Regierungsrat | Conseil-exécutif)፡ መንግስታዊ ቤት ምክር / (Regierungsrat | Conseil exécutif) (አብ ነፍስ ወከፍ ኣርባዕተ ዓመት ዝምረጹ ሸውዓተ ኣባላት ኣለውዎ)። በርነር ዩራ ሓደ ሕዙእ መንበር ኣለዎ።
- ፈራዲ ኣካል/ Judikative :- ዝተፈላለዩ አብያተ ፍርዲ ብደረጃ ካንቶን በርንን ምምሕዳራትን (ከተማን ከባቢን) ኣለዉ።

ምምሕዳር ከተማታት'ውን ፈጻሚ ኣካል (Gemeindeversammlung oder Parlament) ባይቶ ምምሕዳር ከተማን፡ ሓጋጊ ኣካል (Gemeindeversammlung | Assemblée Communale) ቤት ምክር ምምሕዳር ከተማ ወይ ከባብን ኣለዎ። ብደረጃ ሃገር ሓጋጊ ኣካል ክልተ ጨናፍር ኣለውዎ። ሃገራዊ ቤት ምክርን ቤት ምክር ምምሕዳራትን (National- und Ständerat | Conseil national et Conseil des Etats)። ሃገራዊ መንግስቲ (ብሸውዓተ ኣባላት ይምራሕ) ቡንደስራት (Bundesrat | Conseil fédéral) ይበሃል። ብደረጃ ሃገር ዝተፈላለዩ አብያተ ፍርዲ ኣለዉ። ላዕለዋይ ቤት ፍርዲ፡ ከም ዝለዓለ ፈራዲ ኣካል፤ ንኣብነት አብ አብያተ ፍርዲ ካንቶናት ዝተወሰኑ ጉዳያት ናብኡ ክመሓለፉ ይኸእሉ።

ዲሞክራሲያዊ መሰል

ስዊዘርያን ክመርጹን ክምረጹን መሰል ኣለዎም። ብደረጃ ምምሕዳር ከተማ/ከባቢ፡ ካንቶንን ፌደራላዊ መንግስትን ፖለቲካዊ መራሕቶም ክመርጹን ንባዕሎም'ውን ክወዳደሩ ይኸእሉ። ብተወሳኺ ዜጋታት ሰዊዝ ብደረጃ ምምሕዳር ከተማ/ከባቢ፡ ካንቶንን ሃገረን አብ ዝግበሩ ፖለቲካዊ ውሳኔታት ብመልክዕ ሪፈረንዱም ህዝባዊ ድምጺ ይህቡ (ቀጥታዊ ዲሞክራሲ)። ዜጋታት ብህዝባዊ ተበግሶ ናይ ገዛእ ርእሶም ርእይቶን ሕቶን አብ ምርጫ ክቕርቡ ይኸእሉ። ወጻእተኛታት ነበርቲ ካንቶን በርን ክመርጹን ክምረጹን መሰል የብሎምን። ይኹን ደኣ'ምበር አብ ፖለቲካዊ ጉዳያት ብንጥፈት ናይ ምውሳኔን ንሓሳባቶምን ርእይቶኦምን አብ ዝምልከቶም ሰብ መዚ ከብጽሑን ዝኸእሉ ዝተፈላለዩ ኣገባባት ኣለዉ። - ኣባል ፖለቲካዊ ሰልፊ፡ ማሕበራት ወይ ክለባት ምዃን - አብ ኮምሽናትን ካልኣት ትካላትን ምስታፍ - ምቕራብ ጥርግን/ፕሮጀክት - ብመልክዕ ደብዳቤ ናብ ኣንበብቲ ወይ ኢንተርነት ምዝርጋሕ። አብ ገለ ምምሕዳር ከተማታት/ከባቢታት ንስደተኛታት ዕድል ምስታፍ ዝህቡ ኣካላት ኣለዉ።ንኣብነት መድረኽ ተሳታፍነት ስደተኛታት በርን።

መሰረታዊ መሰላት

አብ ስዊዘርላንድ እቶም ዝበረኹ ሕጋዊ መርሓታት መሰል፡ አብ ሃገራዊ ቁዋም (Bundesverfassung | Constitution) ዝሰፈሩ'ዮም። እቲ ቀንዲ ክፋል ፌደራላዊ ቅዋም፡ እቶም አብ አዋጃት ሰብአዊ መሰላት ኤውሮጳ (EMRK | CEDH) ዝተመርኮሱ መሰረታዊ መሰላት'ዮም። እዚአም ደቂ ሰባት ንክህልዉ (ንአብነት ናይ ምንባር መሰል፡ መሰል ምርካብ ሓገዝ አብ ሓደገኛ ኩነታት)፡ ካብ መንግስታዊ ንጹኢ አብ ልዕሊ ውልቀሰባት፡ ዓመጽቲ ጉጅለታትን ብዙሕነት ዘለዎ ወገንን ይከላኸሉ። እዚ መሰላት፡ ሰባት ብሰንኪ ሕብሪ ቆርቦቶም፡ ዓሌቶም፡ ሃይማኖቶም፡ መቐሎም፡ ቋንቋአም፡ ዕድሚአም፡ ጾታዊ ዝምባሌአምን አካላዊ ወይ ስነ አእምሮአዊ ስንክልናአምን ግዳይ አድልዎን ዓመጽን ከይኮኑ ውሕስነት ይህቦም። እዚ ውሕስነት'ዚ ዓይነት፡ መንበሪ ፍቓድን ዜጋ ናይ ምዃንን ዘይምርኮስ፡ ንኹሉ ብማዕረ ዝወሃብ'ዮ። አብ ካንቶን በርን ግዳይ አድልዎ ዝኾኑ ነጻ አገልግሎት ምክርን ደገፍን ይረኽቡ። ግዳይ አድልዎ ዝኾኑ ሰባት አብ መወከሲ ቦታታት ምውህሃድ ወይ ንሰብ ሞያ (gggfon, RBS) ክውከሱ ይኽእሉ። አብ ስዊዘርላንድ ናጽነት ሃይማኖት፡ ምሃብ ርእይቶን ምዝርጋሕ ጽሑፍን ዝተሓለወ ኢዩ።

ዝያዳ ሓበሬታ (ሊንክአድራሻታት ብሮፕራት ቡለቲን)

www.hallo-bern.ch/ti/canton-of-bern/political-system